

Roolileikit perheväkivallan koulutuksissa

Tässä yleisessä ohjeessa on tietoa roolileikkien käytöstä perheväkivaltaa koskevissa koulutuksissa ja siitä, mitä on otettava huomioon.

➤ *Psykologinen turvallisuus ja traumatietoisuus*

- **Lähisuhdeväkivaltaa käsittelevät roolileikit voivat olla traumaattisia** sekä osallistujille että tarkkailijoille.
- Ilmoita osallistujille, että roolileikit voivat olla traumaattisia ja että **he voivat poistua roolileikistä, jos he yhtäkkiä tuntevat sen vaikuttavan heihin liikaa.**
- Anna **sisältövaroit**us ennen jokaista skenaariota.
- Työskentele kouluttajakaksikossa.
- Pidä **mielenterveyden ammattilainen tai tukihenkilö** saatavilla, erityisesti pidemmissä tai intensiivisemmissä sessioissa.

➤ *Selkeät oppimistavoitteet sektoreittain*

Monialaisissa koulutuksissa jokaisella sektorilla on erilainen rooli ja näkökulma. Räätlöi skenaariot siten, että ne

- Heijastavat **realistisia dilemmoja**, joita osallistujat kohtaavat käytännössä.
- Korostavat **risteyskohdat** (esim. miten potilastiedot tukevat syytteiden nostamista tai minkälaiset mahdollisuudet sosiaalityöntekijöillä on kertoa taustatietoja, jotta tapausta tutkiva poliisi voi paremmin ymmärtää väkivallan jatkumon ja arvioida turvallisuutta).
- tukevat **monialaista yhteistyötä**.

Esimerkiksi:

- **Poliisi** → riskinarviointi, traumatietoiset kuulustelut, todisteiden kerääminen, lastensuojeluilmoitus, huoli-ilmoitus aikuisesta tai ikääntyneestä.
- **Sosiaalityöntekijät** → hyväksikäytön merkkien tunnistaminen, turvallisuussuunnittelu, uhrin turvallisuuden varmistaminen yhteistyössä turvakotien kanssa.
- **Lääketieteen ammattilaiset** → dokumentointi, fyysisten/psykologisten oireiden tunnistaminen, ilmoitusvelvollisuudet.
- **Oikeusala** → lähestymiskielto, uhrin tuki esitutkinnan ja oikeudenkäynnin aikana.

➤ *Realismi ja tarkkuus*

- Käytä **todellisiin tapauksiin perustuvia skenaarioita** (nimettömänä).
- Ota huomioon **eri väkivallan muodot**:
 - Fyysinen
 - Emotionaalinen/psykologinen
 - Taloudellinen
 - Pakottava kontrolli
 - Teknologiavälitteinen väkivalta
- Sisällytä tarvittaessa **kulttuuriset, sukupuoleen liittyvät tai maahanmuuttajien asemaan liittyvät monimutkaiset tekijät**.
- Käytä **toimijoita tai koulutettuja fasilitaattoreita**, jotka osaavat kuvata traumareaktioita tarkasti.

➤ **Roolien selkeys ja ohjaus**

- Anna kirjallinen **lyhyt roolikuva** (esim. "Olet uhri, joka ei halua, että väkivaltainen henkilö otetaan kiinni"; "Olet ensihoitaja, joka on huomannut pelon merkkejä").
- Selvennä **rajat**: mitä osallistujat voivat ja eivät voi tehdä roolissaan.
- Kannusta empatiaan, **ei vain menettelytapojen noudattamiseen** – koulutat vastaajia *näkemään henkilön*, ei vain ongelmaa.
- Anna osallistujille aikaa perehtyä rooleihinsa.
- Käytä selkeää merkkiä roolin alkamisesta ja päättymisestä.
- Anna osallistujille aikaa irrottautua rooleistaan.

➤ **Jälkipuinti on välttämätöntä**

- Pidä jäsennelly **jälkipuinti heti jokaisen roolileikin jälkeen**:
 - Mikä sujui hyvin?
 - Mikä oli vaikeaa?
 - Mitä olisi voitu tehdä toisin?
- Keskustele sekä **teknisistä toimista** (esim. noudattiko poliisi protokollaa) että **ihmissuhteiden dynamiikasta** (esim. kohdeltiinko uhria kunnioittavasti?).
- Käytä debriefing-tilaisuuksia **myyttien** oikaisemiseen, **ennakkoluulojen** haastamiseen ja **yhteisen ymmärryksen** rakentamiseen.

➤ **Monialainen näkemys**

- Käytä roolileikkejä korostaaksesi, missä viestintä palvelujen välillä katkeaa.
- Anna osallistujien tarkkailla toistensa menetelmiä (esim. miten poliisin kuulustelut eroavat sosiaalityöntekijöiden keskusteluista).
- Sisällytä roolileikkiin palvelusta toiseen ohjaamisen hetkiä – nämä ovat usein tilanteita, joissa lähisuhdeväkivallan uhrin putoavat palveluverkostosta.

➤ **Rakenne ja fasilitointi**

- Pidä roolileikit jäsennellyinä:
 - Johdanto → Roolileikki → Käsittely
- Määritä taitavat fasilitaattorit ohjaamaan, keskeyttämään tai ohjaamaan tarvittaessa.
- Harkitse "pysähdy ja pohdiskele" -tekniikoiden käyttöä intensiivisissä tilanteissa.

➤ **Eettinen kehys**

- Korosta, että kyseessä ei ole teatteri, vaan tavoitteena on ammatillinen kasvu.
- Vältä sensaatiohakuisuutta tai liioiteltua dramatisointia.
- Käytä inklusiivista kieltä (esim. kaikki uhrin eivät ole naisia, eikä kaikki väkivallan tekijät ole miehiä, vaikka sukupuolten väliset dynamiikat ovatkin merkityksellisiä).

➤ **Valinnainen: Tallennus tai havainnointi**

- Harkitse roolileikkien tallentamista koulutustarkoituksiin suostumuksella.
- Tai käytä tarkkailijoita, jotka kirjaavat ylös käyttäytymistä, vahvuuksia ja menetettyjä mahdollisuuksia skenaarion aikana.